

Приморске новине

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА VI • БРОЈ 121. • 10. МАРТ 1978.

ЦИЈЕНА 2 ДИНАРА

У СУСПРЕТ СЕДМОМ КОНГРЕСУ СК ЦРНЕ ГОРЕ

САМОУПРАВНИ КОНЦЕПТ КУЛТУРЕ

У ИДЕЈНО-ПОЛИТИЧКИМ ОСНОВАМА ЗА ПРИПРЕМУ VII КОНГРЕСА САВЕЗА КОМУНИСТА ЦРНЕ ГОРЕ, НОРМАЛНО И КУЛТУРА ЈЕ ДОБИЛА СВОЈЕ МЈЕСТО, ОДМАХ ДА КАЖЕМО ДА СЕ НЕЋЕМО УПУШТАТИ У НАБРАЈАЊЕ, НОТИРАЊЕ, А ПОГОТОВО НЕ У ПУКО ПРЕПРИЧАВАЊЕ СВЕГА ОНОГ ШТО ЈЕ У ОВОМ ЗНАЧАЈНОМ ДОКУМЕНТУ О КУЛТУРИ РЕЧЕНО. НАПРОТИВ, ЗАДРЖАЋЕМО СЕ САМО НА ДВА-ТРИ ПИТАЊА ИЗ ОВЕ ОБЛАСТИ О КОЈИМА ЈЕ, С ОБЗИРОМ НА НАШЕ УСЛОВЕ И ПОТРЕБЕ, ВРИЈЕДНО НЕШТО ВИШЕ РЕЧИ.

Основна опредјељења садржана у Идејно-политичким основама за припрему VII конгреса Савеза комуниста Црне Горе „даље свестра није развијање и обогаћивање црногорске културе и култура припадника народа и народности који живе у Црној Гори“, да „културне дје латности треба да постану саставни дио самоуправног удруженог рада и да се културно стваралаштво развија као битан чинилац социјалистичких самоуправних односа, снажења духовне и друштвене моћи радничке класе“, па даље, „слобода културног стваралаштва саставни је дио и израз друштвене, идејно-политичке и културне борбе радничке класе и њене авангарде за социјалистички самоуправни преобразаја друштва“, као настојања и активност комуниста „да доприносе продубљивању равноправности и развијању стваралачке сарадње између култура свих наших народа и народности“ — биће и за будванске комунисте и радне људе, поготову за оне који раде у култури, идејно и трајно опредјељење у реализацији политике развоја културе у нашој општини и у Републици.

Имајући у виду наше прилике и услове потребно је, сматрамо, нешто више рећи о томе у којој мјери је ООУР носилац културне политике, односно у којој мјери долази до изражавања њена улога у креирању и развитку културе, у давању и покретању разних иницијатива на овом плану.

Као што је познато овоје, без сумње, и једно од фундаменталних питања самоуправног концепта културе. С тим у вези је и питање слободне размјене рада, без чијег суштинског остваривања нема ни правог утицаја удруженог производног рада на свеукупна кретања у области културе.

Оно што можемо одмах констатовати јесте да се ООУР, радне и друге организације из привреде мало базе овим питањима. Преокупирани свакодневним текућим проблемима радни људи из привреде још дугорочно не планирају своје потребе у култури. Другим ријечима, кад се утврђују годишњи и дугорочни производни пла нови, потребе у култури изо

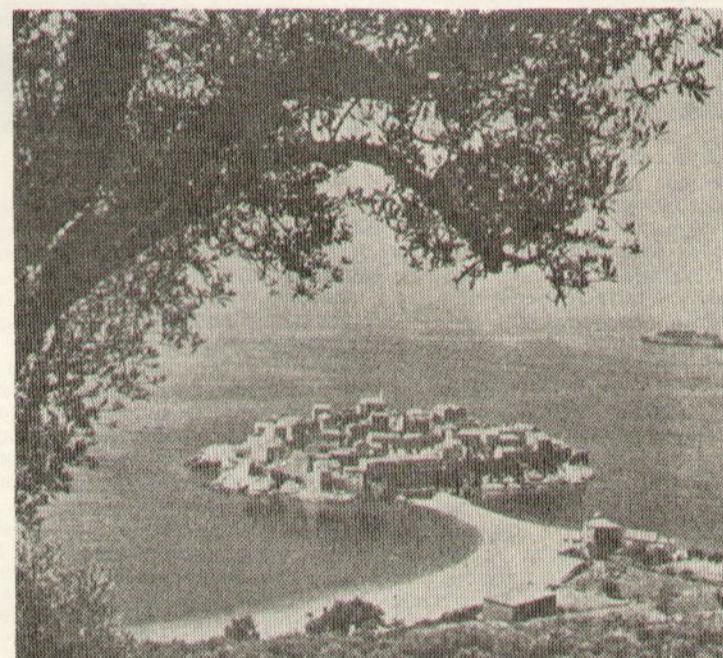
стaju, на њих нико, како се то каже, главу не окреће. Ра ди тога у већини ООУР и другим производним радним организацијама нема библиотека, читаоница, годинама се за радне људе не организују изложбе слика или, пак, изводе какви пригодни културни програми. И, тако, поред, додуше низа објективних околности које се морају по менути, постоји једна примјетна апатичност, незаинтересованост, рекао бих, одбојност према овој врсти задовољавања личних потреба радних људи из удруженог производног рада. То је, чини се, и основни узорак што је тако слаба веза између давалаца и корисника услуга. Да је то тачно говоре и ове примјери.

Код нас у Општини, ево двије године, постоји Општински архив. Средства која он добија од Општинске самоуправне интересне заједнице за културу и науку су доста скромна, а његови за

у туристичке сврхе (обиласци, разгледања, стручна објашњења и др.). Тиме бисмо го стима учинили доступним наше не баш мало споменичко богатство, које би се предходно морало довести у много завидније стање него што је сада, и то из средстава која би била договорена поменутим самоуправним споразумима. Значи, туристичка привреда има захтјев да користи споменике културе и за то коришћење плаћа договорни износ средстава. Ево, dakле, и шанса да се суштински оствари принцип слободне размјене рада: корисник (ООУР из угоститељства) истиче потребу, давалац услуга (Културни центар) је извршава, а корисник, нормално, плаћа. То је, као што се зна, и трајна оријентација како култура треба да остварује средства, а не као што је до сада практика да једини извор средстава буду утврђене стопе доприноса, које су, строго узвеши, по мало остатак буџетског начина финансирања културе. Само такво резоновање о уз洛зи ООУР, уопште производног рада, у култури је безрезервно на опредјељењима „за самоуправни концепт културе, за културу удруженог рада“, за нове односе и садржаје у овој области.

Сматрамо да је у овој свеопштој дискусији о Идејно-политичким основама за припрему VII конгреса Савеза комуниста Црне Горе, вриједно наше пажње још и питање самоуправног конституирања црногорске кинематографије. Треба истаћи да радни људи „Зета филма“, ево скоро дviјe године, предузимају одређене акције како би се на најбољи могући самоуправни начин трансформисао црногорски филм. Финале тих настојања јесте скрој потписани, од много субјеката на нову Републику, Друштвени договор о унапређивању кинематографије у Црној Гори, који се и словом и духом залаже за нове самоуправне односе у нашем филму.

Други примjer су споменици културе на подручју наше Општине. Стално говоримо о томе да туризам не чини само плаћени пансион у хотелу. Боље упућени у ову проблематику кажу да гост тражи знатно више. Тражи, стално се говори о томе, да обиђе и види све интересантно и значајно у мјесту где борави и шире. Па кад је тако, зашто ООУР и други туристички фактори са територије Општине не потпишу с Културним центром, у чијој су „надлежности“ споменици културе, самоуправне споразуме о њиховом коришћењу да се неће дуго чекати да се

Свети Стефан

опредјељења за самоуправно повезивање субјекта у кине матографији СР Црне Горе, садржаних у поменутом Друштвеном договору, почну и конкретно реализовати.

Ова размишљања имају претензију да буду радни и конкретни прилази дијелу документа „Идејно-политич-

ке основе за припреме VII конгреса Савеза комуниста Црне Горе“, који се односи на задатке комуниста у области културе, као и, наравно, прилог равној расправи која се о њему ових дана води у организацијама Савеза комуниста.

М. ПАЈКОВИЋ

... Кроз ове изборе остваримо своја неотуђива самоуправна права и дужности и зато:

Масовно и организовано учествујмо у демократском предлагању и избору делегација и делегата.

Предложимо и бирајмо оне који су својим резултатима и револуционарним опредјељењем доказали спремност и способност да се боре за развој социјалистичког самоуправљања, за хумане односе, за остваривање идеала којима се руководила и руководи наша радничка класа, на челу са Савезом комуниста Југославије и другом Титом!

Нека избори буду један свеопшти договор за решавање актуелних проблема и противречности нашег друштва! Предложимо и бирајмо оне који најбоље разумију сложеност и услове нашег развоја и који ће се најуспјешније борити за њихово решавање!

Учинимо све да се радници, радни људи и грађани града и села још више ангажују на покретању и решавању свих проблема свог живота, рада и развоја цијelog нашег друштва!

Остварујмо досљедно програме друштвено-економског развоја, користимо више науку и стваралаштво, будимо ефикаснији и продуктивнији у свим областима друштвеног рада, штедимо и одговорно располажимо друштвеним средствима ради даљег побољшања услова нашег живота и рада!

Повећајмо производњу и доходак, изградимо још више станови, омогућимо брже запошљавање младих, подижмо ниво образовања, културе и здравља сваког грађанина, бринимо више за нашу дјецу, и старе, још брже развијамо неразвијене дјелове наше земље!

Самоуправни интереси, потребе и захтјеви радних људи и самоуправних организација и заједница нека буду обавеза и основни смисао рада свих делегација и делегатских скupština да усаглашавањем и договорањем налазе најбоља решења у интересу сваког појединца и свих радних људи наше земље!

Будимо одлучни у борби за развитак политичког система социјалистичког самоуправљања: за досљедно самоуправно споразумијевање и договорање, усклађивање и обједињавање различитих интереса на основама самоуправљања!...

(Из изборног прогласа)

ИЗ РАДА САВЕЗА КОМУНИСТА

ТУРИСТИЧКА ПРИВРЕДА НА ДНЕВНОМ

На сједници су разматра на актуелна питања ра звоја туризма на по дручју будванске општине. Уводно излагање поднело је Илија Рађеновић, предсјед ник Туристичког савеза Оп штине, који је између осталог рекао:

— Овај форум је у обаве зи да шире и дубље сагледа туристичку понуду као битан чинилац тражње. Склопили смо да захтјеве за то углавном упућујемо туристичко-угоститељским организацијама, указујући обично на њихове унутрашње резерве. Међутим на широком простору инфраструктуре и пратећих дјелатности налазе се доста велике резерве као битни елементи понуде и утицајни чиниоци туристичке посјете. Успјешно активирање ових резерви ефектно би се одразило на укупан економски живот општине. Зато уложена средства за изградњу комуналнија и уређење срдце не треба сматрати као буџетски расход, већ као средства уложена за репродукцију, јер она дају тај квалитет утицаја на већу посјету и дужи боравак туриста, а тиме и на већи доходак...

Садржај, значај и сложеност задатка добро организованог туристичког живота захтијевају одговарајући ширину учешћа и степен активности свих друштвених снага. Без тога резултат позитивних промјена био је би знатно окоњен, а друштвено-политички смисао акције су жен и осиромашен. Зато ова сједница има за циљ да трансира правце акције и указаје на главне задатке организацијама и чланству СК како би покренули све друштвено-политичке факторе да се цјеловито укључе у борбу за унапређивање туризма...

У марту прошле године, на ВИП сједници, описано је да прилике на туристичком тржишту нијесу пружале оптимистичке изгледе за успех прошлогодишње сезо

не. Неповољни изгледи тржишних прилика, уз очигледан пораст трошка пословања и при неконкурентним цијенама, још јаче су актуелизирали проблеме који су захтјевали масовну акцију и најнепосредније ангажовање свих субјеката и учесника у туристичком промету. Тако је 1977. проглашена за годину квалитета а ООУР-и ХТП „Монтенегротурист“ повели

мањем и страном тржишту у протеклој туристичкој сезони и упоређујући их са туристичким прометом и резултатима за девет мјесеци 1977. године можемо слободно констатовати да се наша туристичко-угоститељска привреда активно борила са бројним и сложеним проблемима и релативно их успјешно савлађivala.

Може се рећи да све резерве нијесу максимално активиране а тиме ни распољиве могућности у потпуности искoriшћene. У питању је широки простор разноврсних могућности — од ефикаснијег дјеловања продаје, до повољнијих услова снабдевања, од добре интерне економије до савременије организације рада. Искуство је показало да сва мјеста трошка мораји бити предмет брижљивог изучавања и активног присуства Савеза комуниста, самоуправних и пословних организација у службним дјелатностима прилагоди гостима, подигне ниво услуга и обаве други задаци с циљем стварања повољнијих услова боравка туристима на нашој ривијери а тиме обезбиједи и већи туристички промет. При условима привређивања где цијене роба, материјала и услуга рапидно расту, а конкуренција на тржишту не дозвољава одговарајуће повећање цијена услуга, при таквим неповољним условима било је врло тешко остварити резултате који би задовољили елементарне услове радника и омогућили повећање личних доходака пропорционално повећању трошка живота и задовољењу неопходних заједничких потреба.

Објективно оцјењујући услове који су владали на до-

мет за 9 мјесеци 1977. године (у односу на исти период 1976. године) од 15% или око 270.000 ноћења више показује да нису остале без е

фекта мјере предузете од стране Конференције, а тиме и организације СК у општини, Скупштине општине и других друштвених и приједорних субјеката на нашем подручју. Сасвим је сигурно да све позитивне промјене нису резултат случаја или стихије. Наравно, треба критички сагледати степен и ширину активности свих актера у односу на закључке, програме и мјере у вези с припремама за прошлогодишњу сезону. Он, као прво, није сасвим задовољио ни по ширини учесника, нити по интензитету активности свих субјеката, па, тиме, ни по квалитету промјена. Најактивнији су били колективи угоститељско-туристичких основних организација удружених рада. Тамо је непосредније дјелovala Конференција СК „Монтенегротурист“ и други облици непосредног праћења извршења акционих програма на плану квалитета и унутрашње економије. Међутим, у другим друштвеним, мјесним и радним срединама организоване социјалистичке снаге, па и основне организације СК, нису биле довољно ангажоване на извршавању задатака и програма, нити су се укључивale у шире акције на уређењу плаха, паркова и мјesta, подизању квалитета услуга на виши ниво и побољшање односа радних људи и грађана према госту, па је и резултат сиромашнији од очекиваног. Истина, и у овом погледу активност је била, како по носиоцима тако и по срединама, различита. На при-

мјер: у Петровцу је учешће грађана на уређењу мјesta било много масовније него на подручју Будве. Трговина је била боља у погледу асортимана и континуираности сна бдијевања него што су се комуналне службе истцајале у одржавању јавне хигијене, а нарочито одржавању плаха. Посебно је запажено да су многе зелене површине претворене у паркиралишта!

Основне организације Савеза комуниста и остale друштвено-политичке и друштве не организације нису увијек и по свим задацима биле активне у радним, а нарочито мјесним срединама, па је и ефекат био зависан од степе на ангажованости ових снага.

Ипак, резултати пословања наше привреде су, и по ред неповољних услова привређивања, повољнији од пројектираног стања у Републици, утолико што очекујемо да неће бити губитака, али ни неких средстава акумулације која би осјетије утицала на проширену репродукцију.

ХОТЕЛСКИ КАПАЦИТЕТИ У ХОТЕЛИМА ОСТВАРЕНО 30 МИЛИЈАРДИ УКУПНОГ ПРИХОДА

Хотелски капацитети чине стуб туризма и кључну карику привреде општине. У седам угоститељских ООУР-а за девет мјесеци остварено је око 30 милијарди старијих динара укупног прихода. У њима је просечно било запослено 1.700 радника. У хотелским капацитетима остварено је близу 40% новћивања у општини, а изузима се број ноћења у камповима ових ООУР-а и она која су реализована путем закупа или издавања соба у домаћој радности.

Слободно се може рећи да седам ООУР-а у угоститељству чине угаони камен наше привреде на коме се

Будва

РЕДУ КОНФЕРЕНЦИЈЕ СК

темељи развој туризма, а на њему сва привреда и друге дјелатности које га прате. Према томе, ове организације одлучујуће утичу на ефекат пословања читаве привреде и свих других дјелатности, а то значи на укупан економски, социјални и друштвени живот у општини.

Значај и утицај овог објекта привредне активности на шире токове и односе у општини налажу да Савез комуниста мора бити посебно заинтересован за процесе у њој и ангажовано присуствује приликом усмјеравања кретања и мијењања стања и односа у процесу остваривања оптималних ефеката привредно-економског и друштвено-политичког правца развоја.

Деветомјесечни туристички промет ових ООУР-а, посматран кроз натуралистичко-угоститељских ООУР-а, посматран кроз финансијске показатеље, може да буде негативнији у поређењу с деветомјесечним резултатом, с обзиром на то да због затварања објекта долази до знатног смањења реализације у односу на трошкове.

Туристички промет у хотелским капацитетима је остварен са 101,72 индексних поена. Тада је код ООУР-а различит. У односу на 1976. годину најзначајнији је раст од 11% у ООУР „Авале“ — Бечићи која је своје капаците — 1976. слабо користила, а у овој години просјечно за 12 дана више. Треба имати у виду и то да је укупан капацитет у свим ООУР-има мањи за 50 лежаја (односи се на Милочер) због чега је укупни туристички промет био за око 6.500 ноћења мањи.

Структура остварених ноћења је 64,15% иностраних, а 35,85% домаћих. У 1977. години остварено је сто хиљада ноћења. Број ноћења домаћих гостију био је већи у предсезони (ћачке ек скурзије) него ранијих година. Међутим, услови под којима ови гости бораве у хотелима и незната ванпансионаска потрошња свакако негативније утичу на укупни приход.

Треба констатовати да је у периоду од марта до јуна активност „Монтенегротуриста“ и сваке од наших седам организација била изузетно значајна на домаћем и страном тржишту. Ово потврђује правилност оцјене да тржишна ситуација захтијева смишљење, правовремење и активније присуство комерцијалне службе на тржишту.

Финансијски резултат остварен за девет мјесеци показује да је укупан приход остварен у односу на исти период 1976. године са 107 индексних поена. Чист доходак остварен је са 113, а остатак чистог дохотка са 223 поена. У истом периоду је просјечан број запослених био мањи за три индексна поена.

На основу предњих показатеља истакли бисмо нека

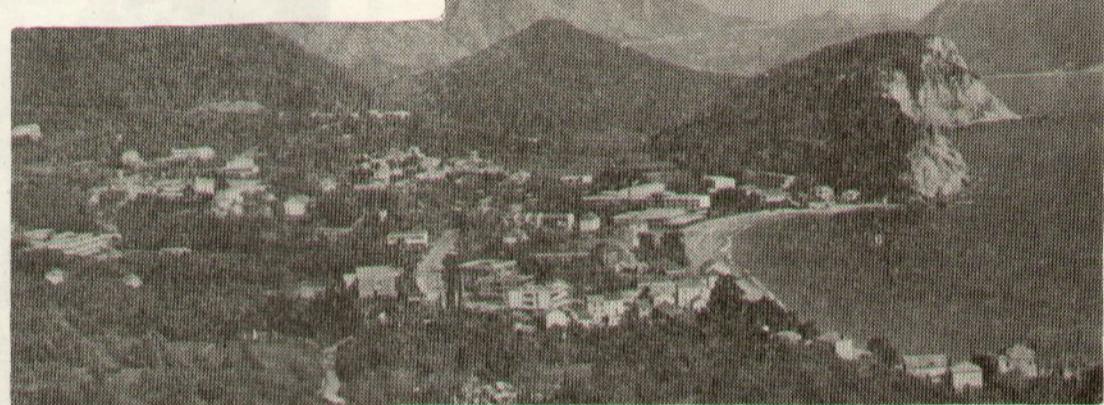
карактеристична кретања. Прво, уз повећани туристички промет од 1,72% остварен је већи укупан приход за 7%, а при томе — посебно указујемо на то — задржане су цијене из 1976. године. Друго, утрошена средства расла су у истом проценту као укупан приход. Треће напоменују да су мјере предузете на плану интересе економије дали врло позитивне резултате. Наиме, цијене робама и услугама, што чини гро трошкова пословања угоститељских организација, расле су брже у односу на утрошена средства. Ово, такође, указује на то да је закључак Конференције о усмјеравању акције комуниста на тражењу резерви у интерној економији правилан и да су га основне организације Савеза комуниста доста успјешно спровеле у живот. Потребно је нагласити да је Конференција СК „Монтенегротурист“ овом питању придала посебну пажњу. Већи укупни приход од 7% и просјечан број запослених мањи за 3% указује на повећану производивност рада, а то је опет резултат ставова и мјера усмјерених на активирање резерви у ООУР-има.

Све ово показује да је Конференција СК „Монтенегротурист“ прихватила закључке, сагледала стање предузела одговарајуће мјере и акције у радиој организацији. Исто тако, може се закључити да су основне организације Савеза комуниста, на нашем подручју биле активне у припремању сезоне и са несмањеним интензитетом радиле у току читаве године, што се показало као врло позитивно како у по гледу квалитета рада тако и на плану коришћења унутрашњих резерви. Не може се заборићи ни активност у спровођењу унутрашње организације и њено саобраћаја одредбама ЗУР-а, што је, иначе, трајан задатак организација удруженог рада, које су у року донијеле опште самоуправне акте.

Ове констатације и оцјене не би требало схватити као да су све могућности максимално искоришћене, да је све беспрекорно функционисало и да су све унутрашње резерве искоришћене. Основне организације треба да правовремено и зналачки прилазе проблемима и налазе најбоља решења која ће дати највеће економске и са моуправне ефekte. Једино тако ће се основне организације и сваки члан Савеза комуниста доказивати и потврђивати у радиој средини. Само ако се не буду затварале очи пред слабостима, мониће се изграђивати и спасобљавати такве ОО СК које ће бити иницијатори сваке прогресивне акције, а чланови Савеза комуниста најактивнији борци у решавању кључних задатака даљег развоја и унапређења туристичке привреде.

КО ЈЕ СВЕ КРИВ ШТО ЗИМСКИ ТУРИЗАМ ЗАОСТАЈЕ?

На прошлогодишњој конференцији покренута су и нека питања чија су решења до сада изостала, тако да се још увијек није много урадило, а ни промијенило. Једно од њих је зим-

Петровац

ски туризам. Посвећујући му дужну пажњу, Конференција је указала на објективне услове који омогућавају његов интензивни развој и у својим закључцима утврдила правце акције.

Десило се, међутим, да су до краја децембра били затворени и они хотели који су ранијих година у то доба радили и, судећи по свему, наша опредељења у овом правцу не само да нијесу до већ до неких заокрета, већ наше сугестије нијесу прихваћене ни у ООУР-има који имају способљене објекте за овај вид туризма. Нијесу предузете одговарајуће мјере ни од стране комерцијалне службе на нивоу „Монтенегротуриста“ и других чији нилаца који су могли да до принесу развоју и унапређењу зимског туризма код нас. Организације удруженог рада које располажу објектима за рад у току зиме истичу како немају интереса да отварају зими ове објекте због ниског цијене, односно због тога што тржиште не прихвата њихово повећање. Међутим, чињеница је да на јадранској ривијери маса објекта ради преко читаве године, што значи да је највећи интерес и са цијенама пансиона које нијесу веће од наших. А оне код нас од 1. XI до 1. V износе 140 у двокреветној, односно 170 дневној најдикретној.

Потражимо ли узорке зашто се капацитети слабо користе, морамо размотрити га козвane објективне услове: квалитет објекта, климатске услове, саобраћајне прилике, домаће гравитационе подручје (тржиште) и цијене. Ако то учинимо увјерићемо се да су значајни ресурси на нашој страни. Али, чини нам се да на тржишту нијесмо присутни у мјери коју захтјева потреба за афирмацију овог вида туризма. Наши објекти за зимски туризам не могу се наћи у понудама страних агенција које се презентују тржишту. А познато је да за први пут на тржиште највећи је зимије.

Прије узроковања потребе за афирмацију овог вида туризма. Наши објекти за зимски туризам не могу се наћи у понудама страних агенција које се презентују тржишту. А познато је да за први пут на тржиште највећи је зимије.

Друго питање је у вези с могућностима интензивног коришћења угоститељских капацитета у сезони, а то зна-

чи да се односи на већу посјету страних гостију. Подати показују да је задњих неколико година број страних ноћења у паду и то: 1976. остварен је са 89 индексних поена у односу на 1975, а 1977. са 83 поена у односу на 1976. годину.

Мислимо да пуно оправдање за опадање тражње не бисмо могли наћи искључиво у разлизима условљеним енергетском кризом, појавом привредне рецесије, незапошљеносту, инфлаторним и сличним тенденцијама у туристичко-емитивним земљама. Тенденција пада иностраних промета изазвана је објективним тешкоћама и субјективним слабостима које се у цјелини не могу превазићи акцијама ООУР-а и радне организације, већ је неопходна интервенција друштвено-политичких заједница од Општине до Федерације. У том правцу већ су предузете неке мјере од стране Федерације: повећана је рефакција на остварени инострани промет и уведен су туристички бонови за бензин.

УЧЕКИВАЊУ МАСОВНИХ ПОСЈЕТЕ

Стање продаје расположивих капацитета на иностраним тржиштима за 1978. годину, према најновијим информацијама, тече врло добро и с пуно вјероватноће може се очекivati масовна посјета страних туриста. Као што пад промета није био условљен искључиво објективним приликама, тако и реално очекivana посјета ове године није производ стихије, већ организоване и смишљене је активности „Монтенегротуриста“ и ООУР-а на тржиштима еmitивних земаља.

Појачана акција у борби за иностраних госта резултира са више економских предности које доводе до већег успеха у пословању угоститељских ООУР-а, и градњу других објекта. Ова појава указује на изузетно важно развојно питање наше општине, с обзиром на период трајања се зоне и развојну оријентацију наше ривијере. Ово се негативно одражава како на раст укупног прихода привреде, тако и на изградњу нових капацитета и њихову структуру прилагођену измијењеној тражњи на тржишту. Изградња нових капацитета изузетно је значајна за запошљавање младих који су се оквалификовали и стасали за рад, а не могу наћи посао. Они врше снажан притисак на привреду и ванпривредне дјелатности,

из чега, дијелом, резултира већи број стално запослених од стварних потреба у највећем броју ООУР-а и заједница.

План развоја до 1980. године заостаје у својој реализацији. Објективне тешкоће су, мање-више, познате. Међутим, овај проблем мора бити предмет посебних изучавања и ангажовања СК и других друштвено-политичких и самоуправних субјеката у тражењу најбољих решења. Поред осталог, указује се на градњу одмаралишта хотелског типа, оснобођених за рад и ван сезоне — у објекту „13. мај“ у Бечићима запослен је приличан број радника.

В. С.

СЈЕЋАЊЕ НА ЗАТВОРСКЕ ДАНЕ 1943.

ХРАБРЕ ДРУГАРИЦЕ

У ове мартовске дане, када све жене свијета славе свој празник, сјећамо се жена које су прије 35 година због прошења непријатељу проводиле дане по затворима. Сјећања су јасна, ликови свјежи, патње запамћене.

У некадашњој црвеној згради (зграда Југословенског рјечног бродарства) бијаше талијански затвор у коме тамновасмо нас 32 таоца у једној простирији — од тога 10 жена и дјевојака. Због пркоса непријатељу свако јутро нам је било зло јутро, свако вече — зло вече. Такав терор затворских власти није нас уплашио, него смо чак помиšљали да побјегнемо из затвора и прикључимо се нашим друговима који су се борили с непријатељем по околним шумама. Планове за бијег правили су Стево Дивановић, Лука Кажанегра и Стево Куљача. Но, баш тих дана из барског затвора побјегли су неки наши другови, па Италијани на наша врата ставише дупле катанце, а око затворске зграде дупле страже. Тиме нас нијесу уплашили већ су у нама пробудили још јачу мржњу и пркос. Када су једног јутра карабињери довели у затвор Зорку Дивановић и пред нама јој затражили „пермесу“ (пропусницу) она је извади, исцијепа и пркосно баци под ноге. Због оваквог њеног понашања тукли су је толико да је замало нијесу убили, али је Бранко Анзоловић скочио испред ње и објашњавао Италијанима да је она болесна и да је не смји убити. Карабињери је стрпаше до нас где јој је био и отац Стево.

Једне вечери доведоше и затворише са нама 4 четника који су се вратили са битке на Сутјесци. Рекли су Италијанима како су партизани звијери против којих се не може борити и ови их, љути, стрпаше у затвор. Нијесмо могли гледати непријатељу међу нама који је до јуче пуцао у нашу брачну партизане, па скочисмо и крвнички се с њима потукосмо.

За ово су чули партизани и почели да стварају план како да нас ослободе из затвора. Послали су Милицу Л. Кажанегру која нам је предала вунени јастук. У њему су биле најновије вести и писмо из Блајка Кажанегре, команданта Приморског батаљона „Стеван Штиљановић“, сљедеће садржиње: „Знао сам да сте увијек пљували на све оно што не ваља. Сада сте показали ваша свијетла лијик пред срамним непријатељем коме ће ускоро доћи крај“.

Једног дана Италијани се узбудише. Чуле су се њихове ријечи: „Порка мадона, бандити“. Помислили смо да се спрема стријељање. Стево Дивановић нам рече: „Храбро, моја дјеце. Нас ће наши јунаци осветити“. Мало касније отворише се врата затвора, а пред њима је стајао њихов командант дивизије са својим тумачем и шпијуном који је и данас жив, и батаљон Италијана. Почело је прозивање: Јовановић Милица, Ђурашевић родом Јовановић Даринка, Дивановић Катица, Дивановић Зорка, Анђус Драгица, Куљача Бошка Марија, Куљача Даница, Митровић Деса, Ђурашевић Зорка, Калађурђевић Анђе. Док смо излазиле из затвора разумјеле смо Италијане који су за нама говорили: „Идете бандитима, ми смо вас требали стријељати“. С нама је пошао батаљон талијанских војника са командантим дивизије на челу. Ишли су на преговоре с партизанима. Спроводили су нас према кућама Савићића и Божовића. Када смо стигли, командант се попео на степениште куће Савићића и чекао партизане да добу на преговоре. Тренутак касније угледале смо како низ будванско поље иде потпуно сам командант Приморског батаљона Блајко Кажанегра. Био је наоружан са 5 бомби, машинском и револвером. Пришао је талијанском команданту држећи нешто скривено у лијевој руци, а десном песницом оштро поздравио са „Смрт фашизму“, а затим му рекао? „Сачекајте неколико минута док се поздравим с нашим другарицама и преузмем их и упутим у нашу војску“. Одједном се у пољу појавио велики број партизана који су пратили свога команданта Блајка и ми смо им пришли. Одлазећи, сложно смо песницом поздравиле Италијане са „Смрт фашизму!“. Командант је остао да преговара с Талијанима.

Тако смо се прикључиле Приморском батаљону „Стеван Штиљановић“ који је основан још 1941. године у Дуљеву, а одиграо је велику улогу у народнослободилачкој борби.

Анђа Калађурђевић

Жене из мјесне заједнице Будва I — домаћин свечаности поводом 8. марта

ЈОШ ЈЕДНА УСПЈЕЛА МАНИФЕСТАЦИЈА МЛАДИХ

КВИЗ КАО МАГНЕТ

Недавно је у Будви, под покровитељством Општинске конференције ССО, одржано квиз такмичење у знању на тему: „Тито, Партија, Револуција“. Организатор је био основна организација ССО са терена мјесне заједнице Будва II. За такмичење је било пријављено 12 екипа из неколико основних организација ССО. Након обављеног тестирања организатор је констатовао да најбоље знање имају екипе Гимназије из VIII одјељења основне школе „Стјепан Митров Љубиша“, па су се ове двије екипе пласирале у финале.

Финално вече очекивано је у круговима младих са великим интересовањем. Двоје рана „Зета филма“ била је мала да прими све оне који су хтјели да присуствују овом догађају, па је приличан број посетилаца програм пратио стојећи.

Екипе, учеснице у финалу, показале су изванредно знање, па су често мамиле аплаузе присутних.

У пригодном програму учествовали су: КУД „Кањош“ са „Бранковим колом“ које је извела најмлађа група ансамбла, састављена од пионира основне школе „Стјепан Митров Љубиша“, репитатор Боро Лазовић, ВИС „Светла тама“ и фото-кино клуб „Младост“ из Тивта (Доња Ластва) чији чланови

су приказали петнаестоминути филм о другу Титу и најзначајнијим догађајима из наше новије историје.

Након врло изједначеног и интересантног такмичења, победа је ипак припада за нијансу спремнијој екипи VIII одјељења основне школе „Стјепан Митров Љубиша“. И поред тога што питања нијесу била нимало лака, ова екипа није успјела да да тачан одговор на само једно питање, па јој је са 75 освојених поена припало прво место испред екипе Гимназије која је сакупила 5 поена мање.

Жири који је пратио ово такмичење у саставу: Неђо Дапчевић предсједник, Петко Лијешевић, Миливоје Рајковић и Драган Лијешевић, није имао тежак посао јер су екипе давале тачне и исцрпне одговоре.

Након проглашења победника, уручен је награда побједничкој екипи, а награђени су и остали учесници финала. Награде је уручила предсједник Општинске конференције ССО другарица Бранка Медин.

Стиче се утисак да су млади посетиоци отишли задовољни, вјероватно с тога што им је кроз један ненаметљив организациони облик пружена прилика да присуствују незаборавном часу омладинске политичке школе и да освјеже и употребне своја знања на ову вјечну, неисцрпну и увијек популарну тему.

Бранко Недовић

Прва омладинска бригада

На савезној омладинској радиој акцији Попсочје — СР Словенија — која има за циљ откљањање посљедица од земљотреса који је онај крај недавно погодио, овог јетра ће учествовати и Омладинска радна бригада „Вукић Митровић-Шуља“ из Будве.

Мада је омладина овога краја узела видног учешћа на радним акцијама широм земље од њиховог првог почетка до данас, ово је први пуг с подручјја будванске општине на акцију одлази комплетна радна бригада.

Према ријечима Бранке Медин, предсједника Општинске конференције ССО Будва, омладина будванске општине ријешила је да у години када се одржавају партијски и омладински конгреси узима масовније учешћа на савезним радним акцијама и тиме настави свијетлу традицију старијих генерација. Ових дана почињу припреме за формирање штаба бригаде и упис бригадира, Бригада ће бројити око 50 омладинаца и омладинки, а биће састављена од средњошколске, радничке и сезонске омладине. На акцију се полази у јуну.

В. С.

ПРИМЈЕНА ЗАКОНА О УДРУЖЕНОМ РАДУ

РАДНИ ОДНОС НА ОДРЕЂЕНО ВРИЈЕМЕ

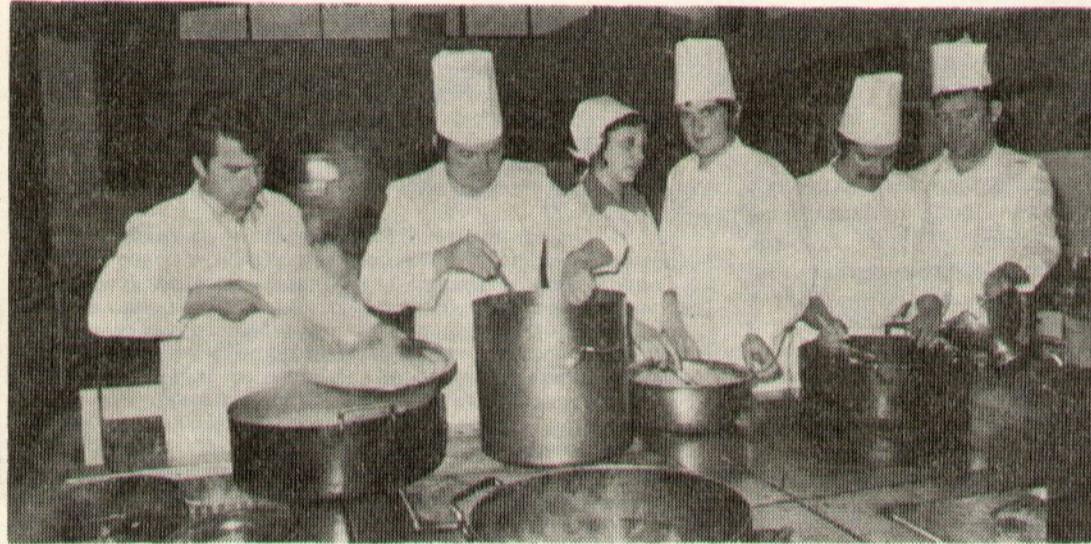
УСЛОВИ И НАЧИН ЗАСНИВАЊА, ПОСЛJЕДИЦЕ НЕПОШТОВАЊА ЗАКОНА, ПРАВА РАДНИКА И МОГУЋНОСТИ ПРОДУЖЕЊА РАДНОГ ОДНОСА НА ОДРЕЂЕНО ВРИЈЕМЕ

Радни однос на одређено вријеме је један од веома значајних института радног права, чија разрада побуђује изузетно велики интерес и захтијева посебну пажњу приликом нормативног регулисања и уношења у самоуправне опште акте ООУР-а, обзиром на сезонски карактер туристичке привреде у нашој општини.

И досадашњи Закон о међусобним односима радника у удруженом раду садржао је одредбе о овом институту

јеме ближе су дефинисани и прецизирани одредбама Закона поједињих република и аутономних покрајина. Закон о радним односима СР Црне Горе, члан 18. став 2., прописао је да се под пословима чије извршење траје одређено вријеме, сматрају нарочито сезонски послови у угоститељству, пољопривреди и шумарству, одређени послови у позоришту, радију и телевизији или приступају филмова, с тим да њихово обављање не траје дуже од 6 мјесеци. Помезут одредбе Закона о радним односима наше Републике, садржи доволно елемената на основу којих радници у ООУР-а, зависно од привредне дјелатности којом се баве, могу својим самоуправним

случајеви као што су одслуђење војног рока, војна вježba, и сви други случајеви одсуствовања радника са рада,али и такви случајеви који се не могу сматрати одсуством у правом смислу, као што је случај кад је радник обавијештен о пријему на рад, па из објективних разлога не може да ступи на рад одређеног дана, већ кад престану да постоје разлози који га у томе спречавају. Иако то Законом није изричito предвиђено, практика судова удруженог рада стоји на становишту да у том случају постоје објективни разлози када други радник може да заснује радни однос на одређено вријеме, јер би у противном искрли проблем организовања послова ко

Пуне руке послана

(члан 15. став 2), по којима се радни однос могао изузетно заснивати и на одређено вријеме, а нарочито:

— због одређеног послана који по својој природи траје одређено вријеме (сезонски послови и сл.),

— због привременог повећања обима пословања основне организације,

— због замјене привремено одсутног радника, који је на одлужењу војног рока, на вршењу јавних дужности, на дужем одсуству и др.

Правно-техничка употреба термина „а нарочито“, изразила је дилеме, многоbrojne спорове, широка и флексибилна практична тумачења воље законодавца, што је представљало извор веома распрострањеног скватања по којем је постојала могућност да се радни однос на одређено вријеме, осим у наведеним случајевима, може заснивати и у другим случајевима које могу да утврде радници у ООУР-а својим самоуправним удруженом раду у члану 147., став 3. изоставио је ријеч „нарочито“, чиме је изbjegnuto могућност двојаког тумачења и све друге тешкоте које су из тога произтицале, тако да се радни однос на одређено вријеме може заснивати управо у оним случајевима који су најчешћи и најприхватљивији у пракси организација удруженог рада, а односе се на послове који по својој природи трају одређено вријеме, привремено повећање обима послова и замјену одсутног радника.

Послови који по својој природи трају одређено вријеме, а односе се на послове који по својој природи трају одређено вријеме, привремено повећање обима послова и замјену одсутног радника.

општим актима утврдити који су то послови чије извршење по својој природи траје одређено вријеме. Веома је значајно да се у одговарајућим самоуправним општим актима ООУР-а ти послови прецизно одреде (конобар, кувар, собарица, радник у башти итд.), како би се изbjegli nepotrebni спорови и omogućilo nesmetano i kontinuirano obavljanje procesa rada.

Под привременим повећањем обима рада подразумijevaju se привремени радovi na utovaru i istovaru robe, привремено повећање настало у вези са повећањем тражњком сезонских производa, надпросјечним уловом рибе и слично. Битан елемент ових послова је њихова привременost. Закон о радним односима СР Црне Горе императивно прописује да ови послови не могу трајати дуже од 6 мјесеци. Такође је потребно да се и ови послови ближе утврде самоуправним општим актима (непланирани и неочекивани приливи гостију и слично).

Радни однос на одређено вријеме може се заснивати и због замјене привремено одсутног радника који се налази на одслuđenju vojnog roka, на вршењу јавних дужности, на дужем одсуству, на болovanju и сличno. У свим овим случајевима који су у Закону наведени примјера ради, потребно је да се у сваком конкретном случају ради о дужем одсуству, јер у случајевима краћег одсуства који су у пракси најчешћи, није могуће правоваљано спровести поступак пријема. Осим наведених случајева у пракси ООУР-а, појављују се и други

је новоизabrani radnik, iz oправdanih razloga, ne može da obavlja duže vrijeđe.

У случају евентualnog ne poštovaњa odredaba Zakona, kada radnik udruži rad na određeno vrijeđe protivno utvrđenim slučajevima koje smo opisali, smatra se da je zasnova radni odnos na neodređeno vrijeđe. Чак није ни потребно да радник ступи на рад na određeno vrijeđe protivno Zakonom utvrđenim slučajevima, већ је довољno da је надлежни орган у ООУР-а donio odluku

о сезонском послу, привременom повећањu обимa послова, или замjene pravu opštinom određenog radnika. Одлуку o izboru kandidata na određeno vrijeđe donosi isti organ koji odlučuje o izboru radnika na neodređeno vrijeđe.

Radnik primljen na određeno vrijeđe ne može da почne sa radom prije zasnovanja radnog odnosa, што се постиже потписивањem изјаве да је упознат са самоуправним спорazumom o udruživanju rada radnika u OOUP-a, самоуправним опшtim aktima kojima се uređuju radni odnosi i drugim samouправним opštim aktima kojima се uređuju његova права, обавезе и одговорnosti i da ih prihvata.

У случајu nepoštovaњa odredaba Zakona које се односе na postupak prijema, чине se povrede zbog којих OOUP-a i odgovorno лице mogu biti kajkveni odgovarađućim kaznom u prekršajnom postupku. Поред тога, ако се повриједи било која од наведених законских норми, radnik ne zasniva punovlažno i pravovražljivo radni odnos na određeno vrijeđe. Чак није ni potrebno da radnik stupi na rad na određeno vrijeđe protivno Zakonom utvrđenim slučajevima, већ takav rad predstavlja radni odnos defacto, који prestaje одмах по utvrđenju pomenuvih pravno relevantnih činjenica.

Za vrijeđem tražaњa radnog odnosa na određeno vrijeđe radnik ima u potpunosti сва права, обавезе и одговорности као и radnici који су zasnovani radni odnos na neodređeno vrijeđe.

Radni odnos na određeno vrijeđe prestaje danom izvršeњu послова, истеком одреđenog roka, или danom povratka odсутnog radnika, о чему radnik mora biti posebno pismeno obavijesten na начин: utvrđen самоuправним opštim aktima, без обзира na činjenicu što се у одлуци o prijemu na rad i u rješenju o raspoređivanju na obavljanje odnosnih послова i radnih zadataka, то izričito navedi. Писменo обавješteњe o prestanku radnog odnosa na određeno vrijeđe, mora se radniku благовремено uručiti, a najkasnije učini dana kada је prestaje radni odnos. У противном од лажe se prestanak radnog odnosa.

Za pраксу већине OOUP-a, изузетно је значајно питање могућности продужењa radnog odnosa na određeno vrijeđe, из простог razloga што се може десити да се одređeni posao ne okonča u planiranom roku,

ПРЕДЛОЗИ ГРАЂАНА

Означити прелаз

Мјештани Подличака су међу првим у Паштрот вићима направили пут до својих кућа. Углавном са модопринесом и радним акцијама, уз дио помоћи са стране, они су овај пут и бетонирали. У вријеме сезоне у селу борави свакодневно 30 до 40 гостију. Готово сви они дођу колима, а скоро свака кућа у селу такође има кола.

Пут за Подличак укршта се са магистралом. Никакав саобраћајни знак који би упозорио на укрштање путева, на смањење брзине, на пролаз пjeшака или кола није по-

стављен. Свакодневно, а нарочито за вријеме сезоне, овај пут представља праву опасност, за мјештane и гости који бораве у Подличаку. Највећа опасност ипак пријети дјеци и старијим особама.

Било би крајње вриједно да се потребни саобраћајни знаци поставе, а тиме и спријече могуће посљедице. Грађани Подличака су и раније упозоравали на овај пропуст, али до данас није ништа урађено.

Др. Митар А. Митровић,
Нови Београд Јурија Гагарина 145

да дође до непредвиђеног продужења туристичке сезоне, или да непосредно по повратку одсутног radnika други radnik ode na dужe odstvostvo. Ako se pođe od činjenice da institut radnog odnosa na određeno vrijeđe ne predstavlja pravilo već izuzetak predviđen za slučaj kada objektivno ne postoje mogućnost zasnovanja radnog odnosa na neodređeno vrijeđe, онда је његово prodужenje moguće, iako su u sudskoj pракси dugo postojala izvjesne dileme.

Kada se radi o privremennom повећањu обимa послова ili o сезонским пословима, односно, пословима који по својој природи трају одређено vrijeđe, radnik се по први put примјењује на radniku u upravi odredi, a posao се ne zavrsi u predviđenom roku, radnik остајe na radu do zavrsitka posla, i o tome mora biti благовремено pismeno obavijesten, a po zavrsitku posla prestaje mu radni odnos. Чинjenica што је radnik naставio da radi i po isteku vremena na koje je primljen, ne znači da je zasnovao radni odnos na neodređeno vrijeđe.

U случајu kada je radnik zasnovao radni odnos na određeno vrijeđe, radnik ima u potpunosti сва права, обавезе и одговорности као и radnici који su zasnovani radni odnos na neodređeno vrijeđe.

Radni odnos na određeno vrijeđe prestaje danom izvršeњu послова, истеком одređenog roka, ili danom povratka odсутnog radnika, о чему radnik mora biti posebno pismeno obavijesten na начин: utvrđen самоuправним opštim aktima, без обзира na činjenicu što се у одлуци o prijemu na rad i u rješenju o raspoređivanju na obavljanje odnosnih послова i radnih zadataka, то izričito navedi. Писменo обавješteњe o prestanku radnog odnosa na određeno vrijeđe, mora se radniku благовремено uručiti, a najkasnije učini dana kada је prestaje radni odnos. У противном од лажe se prestanak radnog odnosa.

Za pраксу већине OOUP-a, изузетно је значајно питање могућности продужењa radnog odnosa na određeno vrijeđe, из простог razloga што се може десити да се одređeni posao ne okonča u planiranom roku,

Бране Кршовић

„ЗЕТА ФИЛМ“ У 1978. ГОДИНУ

Филмски студио из Титограда, Телевизија Титоград и „Зета филм“ су у јануару мјесецу постигли договор о почетку припрема за снимање играног филма и телевизијске серије о 13-јулском устанку. Како су Филмски студио и „Зета филм“ још раније расписали конкурс, у коме се осим сценарија о 13-јулском устанку тражи сценарио о Сави Ковачевићу и сценарио на савремену тему, након његовог закључења, крајем овог мјесеца, приступиће се избору и на грађивању најквалитетнијих текстова о устанку у Црној Гори. Жири за селекцију најбољих сценарија је изузетно ауторитативан. Сачињавају га Пеко Дапчевић, др Бранко Павићевић, душан Вукотић, Чедо Вуковић, Радош Ротковић, Милија Коматина и Милан Новчић.

Средства за реализацију овог пројекта знатно су већа од просјечне цијене за снимање једног филма и процјењује се да ће бити потребно око 30 милиона динара, које треба да обезбиједе сви заинтересовани одговорни субјекти у републици. Извршни продуцент филма и ТВ-серије је Филмски студио, а извршни дистрибутер „Зета филм“.

Поред овог великог пројекта, Телевизија Титоград, Филмски студио и „Зета филм“ ће, у сарадњи са телевизијом Немачке ДР, почети у прољеће, на нашим теренима, снимање телевизијске серије и филма „Которски морнари“, по истоименој драми Фридриха Волфа.

„Зета филм“ се почетком године појавила као копродуцент и извршни дистрибутер новог домаћег филма „Луде године“, режисера Зорана Чалића. То је филм о младима, који је нашао на веома добар пријем код публике.

Крајем године на репертоару будванске филмске куће наћи ће се и нови пројекат Здравка Велимировића „Битка за јужну пругу“, а то је ратни филм о ослобођењу.

Слике Сава Замбелића

— у припреми изложба радова овог заљубљеника у Будву — Културни центар припрема изложбу слика Будванина покојног Сава Замбелића, сликара.

Радници Модерне галерије пронашли су већи број његових радова које је овај заљубљеник у Будву и њене љепоте преносно клајицом на платно.

Поуздано се зна да је Саво Замбелић ивић број зекара, уља и пртежа покланао пријатељима, позајмичима и рођацима.

Ово би била прилика да се сви радови нађу на једном месту и тако се учини вид у његово ствараштво.

Културни центар мјели све власнике његових радова да Модерној галерији даду на позајмици све што посједују из богатог сликарског ствараштва овога аматера.

Послије затварања изложбе сви радови ће се уредно вратити власницима.

Предвиђено је да се изложба одржи у мјесецу априлу о. г. у Модерној галерији.

бодилачкој борби народа ју-
га Србије.

У оквиру међурепубли-
чке сарадње „Зета филм“ је
узела значајног учешћа у

снимању филмова „Парти-
занска ескадрила“, „Љубав и
бијес“, „Трен“, „Тренер“ и
„Бошко Буха“.

Н. К.

Филмски пројекти

**ЗАПАЖЕНО УЧЕШЋЕ „ЗЕ-
ТА ФИЛМА“ У СНИМАЊУ
ДОМАЋИХ ФИЛМОВА**

КВАЛИТЕТАН ФИЛМСКИ РЕПЕРТОАР

„Зета филм“ из Будве и ове, као и ранијих година, водећи добру репертоарску политику, пружа нашим гледаоцима могућност да виде изванредна дјела филмске умјетности. Изузетно близјивом програмском оријентацијом овог предузећа у прилици смо да видимо, како најновије домаће филмове, тако и филмске хитове у свијету, филмове малих земаља, социјалистичких земаља, филмове разлиčitih жанрова и тема, што заједно чини широки спектар квалитетног филмског репертоара.

Филмови домаће производње имају посебно место у репертоару. „Зета филм“ је копродуцент и извршни дистрибутор филма „Луде године“, режисера Зорана Чалића, који третира проблеме младих и наилази на добар пријем код рекордног броја гледалаца. Након Пулског фестивала, у дистрибуцији „Зета филма“ почеће да се приказује нови филм режисера Здравка Велимировића — „Двобој за јужну пругу“. Запажено је учешће у производњи домаћих филмова: „Партизанска ескадрила“, „Љубав и бијес“, „Трен“, „Бошко Буха“ и др.

Научна фантастика је запажена у јапанском филму „Терор Мекагодзиле“, а дјеца ће се забавити програмом цртаних филмова о Тому и Џерију, под заједничким називом „Мачак од милион долара“.

Водећи посебно рачуна о присуности филмова земаља у развоју, „Зета филм“ је у свој репертоар уврстила индијске филмове „Повратак“ и „Сети се моје песме“, египатски филм „Весела Арабљанка“ и изузетно снажан перуански филм „Сила земље“.

Од страних филмова почећемо са „Кинг Конгом“, сензионалним америчким суперспектаклом у продукцији Дина де Лаурентиса, који је прошле године био филмски бестселер у свијету, а то ове године постаје и у нашој земљи. Фilm је добио „Оскара“ за специјалне ефekte, до сада невиђене на великому еkranu.

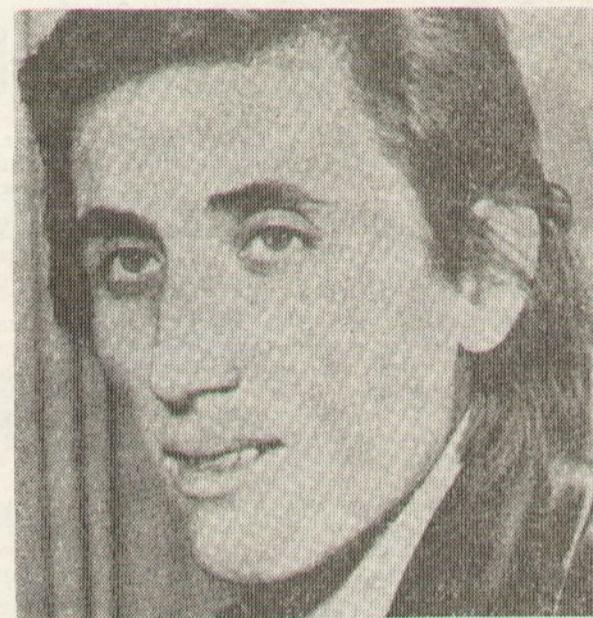
„Животи, прекретница“ Херберта Роса, филм који је номинован за 11 награда „Оскар“, а који је добио прву награду америчке критике, спада у она остварења седме умјетности која дugo остају у сјећању. Ен Бенкрофт и Ширли Меклејн оствариле су мајстралне улоге.

Амерички филм „Последњи магнат“ Елије Казана, са плејадом познатих имена (Роберт де Ниро, Џек Николсон, Жана Моро, Тони Кертис, Роберт Мичам) и италијански филм „Завођење“ (Морис Роне и Лиза Гастони) и документарац „Свет ноћи данас“ су дјела која нас не могу оставити равнодушним.

Савремена америчка комедија „Лудости Дика“ и

снимању филмова „Партизанска ескадрила“, „Љубав и бијес“, „Трен“, „Тренер“ и „Бошко Буха“.

Н. К.

Момир Кнезевић

Овога пута је наш гост био млади и један од најпознатијих наших кописта фресака Момир Кнезевић, који се готово случајно опредијелио за ово пројекто и креативно занимао. Присећамо се да су му „Приморске новине“ прије пет година посветиле прве новинске редове поводом његове изложбе, копија фресака из манастира Режевића, Прашквице и Градишта у нашој Галерији „Санта Марии“.

Од тог времена, били смо у прилици да пратимо све изложбе Момира Кнезевића, младог даровитог кописте наших најпознатијих манастира Мораче, Грачанице, Пиле, Прашквице, Режевића, Градишта и других, где су стари мајстори оставили трагове наше културе и умјетnosti у средњем вијеку. Данас он скита то богатство са зидова и средњевјековно благо доноси у галерије да му се дивimo.

Занимљиво је истаћи да Момир Кнезевић никада није завршио никакву умјетничку школу, већ је његов животни пут кренуо сасвим другачијим смјером. Наиме, рођен је у селу Петровићима код Никшића у близини Црвене стијене, једне од највећих мезолитских станица Европе, где је при својим првим корацима дошао у додир са предметима, из ове људске праистојбине.

Против своje вољe пошао је у индустријску школу у Требињу, коју је, како сам каже, на „силу“ похађао. Али, као што у животу често бива, један случај одиграо је пресудну улогу. Као шеснаестогодишњак, проводећи љетње под куће, видио је први пут како се копирају фреске у манастиру Добрићево (Босна и Херцеговина), а његова велика заинтересованост није измакла оку искусног кописте Наума Андрића, који га је позвао да му помаже у ради.

Када смо га запитали шта га је привукло овом позиву, Кнезевић је одговорио: „Када ме је Наум Андрић увео у посао, онда више није било одступања, заволио сам зидно сликарство наших средњовјековних мајstora. Са Наумом Андрићем сам радио пуних седам година и то ми је била нека врста „радионице“, али сада када студирам сликарство на Наставничком факултету у Никшићу, надам се да ћу код професора Гвозденовића и других научити и оно друго, основно — како да приступим једном умјетничком дјелу“.

Објашњавајући компликованост посла око ко-
пирања фресака, испричава нам је:

— Покушавам да копiram увијек оно што је најљепше, приближно истом техником, отприлике онако како су то чинили и стари мајстори. Некад је то напорно и тешко, јер је у црквама и манастирима, где се фреске налазе најчешће несносна хладноћа, зато овај посао радим углавном љети. Уз хладноћу и слаба свјетlost је један од проблема са ко-
јим се сочавам.

Момир Кнезевић је до сада имао изложбе у Будви, Светом Стефану, Тивту, Есени и више групних излагanja у земљи и иностранству. Ваља истаћи још да се Кнезевић исто тако успјешно бави и сликарством.

О Будви и њеној природи и другим погодностима рекао нам је да га привлаче и да се овде добро осјећа, па да ће вјероватно наставити овде да живи. Као што видимо, умјетници, сликари, вајари, књижевници полако освајају ово подручје и налазе у њему инспирације за нова дјела. Сјетимо се тако вајара европског гласа Ристе Стијовића, вајара Градимира Алексића, сликара Фила Филиповића, Бате Михајловића Љубинке Јовановић, будванина Јована Ивановића, затим Велимира Триког, књижевника Чеда Вуковића, Божка Богетећа и још многих других. Тако је и млади Момир Кнезевић завољио Будву и њене крајолике, а посебно њених седам манастира, који својим богатим зидним сликарством привлачи бројне љубитеље умјетности.

ЗА МЛАДЕЖЬ * О МЛАДЫХ * МЛАДЫЙ О СЕБЯ

СТО ГОДИНА ОД РОЂЕЊА ОТОНА ЖУПАНЧИЧА

ОТОН ЖУПАНЧИЧ (1878—1949) почео је као гимназијалац да пише пјесме за које је инспирацију нашао у словеначкој, српској, хрватској и, нешто касније, украјинској народној поезији. У Бечу га је привукла тамошња космополитска средина — тамо се упознао с модерним западноевропским књижевним струјањима, посебно с декаденцом, импресионизмом и симболизмом. У то вријеме објавио је прву збирку „Чаша опојности“, док у другој „Чез план“ савлађује фриволност и даје доказа да се ослободио младеначког врења. У тој збирци дошла је до пуног изражая Жупанчичева склоности ка рефлексији, а упорно тражење равнотеже између осјећаја и разума постаје све очигледније. У циклусу „Малом Јосипу Мурна — Александрова“ пјесник се згрозио над сувором стварношћу свијета, окренуо проблемима живота, патње и смрти, постао свјестан тежине и одговорности свог пјесничког позива. Ту збирку Цанкар је окарактерисао као „исповијест генерације“.

ОДГОВОРИ НА ЂАЧКА ПИТАЊА

Како се развијао језик

Наши преци, умјесто ПЕТ говорили су ПЕНТ, то јест у овој ријечи је некад било „посно е“ (које се изговарало кроз нос) мјесто данашњег „е“, које се изговара кроз уста. Исто тако, некад се говорило ПОНТ (пут), ПРУТJE (пруће), ЧИТАЛ (читао) и тако даље. То, поред свега другог, показује да језик није једном за свагда дат, већ да се непрестано развијао и развија. Ми данас не разумијемо језик којим су говорили наши преци у вријеме Тирила и Методија, то јест у 9. вијеку наше ере, а из тог језика развио се наш данашњи језик. Још у вријеме Вука Карапића књиге су се у нас писале славеносерпским језиком, који је био у великој мјери неразумљив народу. Када смо се, на почетку 19. вијека, ослободили из ропства под Турцима и кад смо, у додиру с развитком у Европи, почели брже напредувати, и наш се језик све брже развијао. Колико се и како он развио отада наовамо, види се из тога што је у нашем језику у Вуково вријеме, дакле прије нешто више од сто година, било свега око педесет хиљада ријечи, а данас их имамо око четири стотине хиљада — осам пута више. Само овај податак показује каквом је брзином текао наш друштвени развитак.

Језик се мијења и развија и данас, токорећи на наше очи. Само од рата до данас језик се обогатио многим новим ријечима, облицима, изразима и реченичним обртима.

Обраћајући се омладини и позивајући је да заузме прво место у редовима бораца за напредак („Песем младине“). Жупанчич осуђује француски патриотизам, разоткрива двије основне теме свог надахнућа које ће га и касније непрекидно узбуђивати — домовину („В тех тежких днех“) и позив пјесника („Птич Саможив“). У тим пјесмама Жупанчич виртуозно влада језиком, његовом мелодијом и стилско-композицијским средствима.

Збирка „Самоговори“ (1908) интонирана је на однос свијет — домовина — пјесник. Међу пјесмама у којима износи проблеме словеначког националног и друштвеног живота централно мјесто заузима симфонијска поема „Дума“ у којој је низом шарених слика приказао љепоту словеначких крајева, супротстављајући је динамичном животу у „великом свијету“ и изразио бол због биједе радног човјека, који се, експлоатисан, губи и пропада у туђини, у економској емиграцији. У финалу поеме нагласио је своје пјесничко „вјерују“: императив пјесничке ангажованости у конкретним проблемима националне заједнице. Пјеснико стваралаштво у тој фази свједочи о његовом морално-интелектуалном сазријевању и интегрисању у борбу за бољи живот. Узгред треба истаћи да су „Самоговори“ његов најсмјелији интелектуалистички узлет, израз његових идејних и моралних превирања — он не прекидно отварка дисонанце у себи и ван себе, те се бори да се уздигне изнад сијушног живо-

Пјесник који је знао свој дуг

та просјечне стварности, а да при томе не узгуби тло под ногама.

У годинама првог свјетског рата Жупан-чичева поезија постаје глас живе народне историје — пјесник се оштром протестом супротставља угрожавању националне егзистенције свога народа. Проблеми судбине Словенаца заузимају највидније место у збирци „В зарје Видове“ (1920). У личној интимној лирици превладавају и други мотиви као, на примјер, радости породичног живота. Лирска драма у стиховима „Вероника Десенишка“ (1924) обрађује трагичан догађај из историје цељских грофова.

tegveč, nevado doje razmetave,
j rabi stankevino, ne gretino,
proti nebu & ujo visiče vlečava.

Ali bivša aktivistična mladina može
magri tvezo in božijo svitko same zabe, nego
je ta sokolic, ki vsektorje nese stanke iz
svetega j ne jede proti soncu? In ali in
se neča pravstevijo cakla mladci, niso
bogedaj bila av nestopljivosti, ker se je hčer
krepkeje udejstvo varuje in tekme in visoke
i fi? Klikki kdo stalički je do vetroval
kljub mrežki, kij je občajel prečoto leti,
kako ne bi vse deli člana mi podklo tijec,
niti smajec?

Sekčini nisli mi pozdrav jsem proslav
velké knyže, mělo obraz zem nesíme ne,
zvolom, že sto vás mělo slovenskou in
zem napřed a město v aburii se dene,

longipennis)

Vsekoj opisovanji bovarsi mister,
Ko sem vsekodnevno prisiljen in se z tega izver
Klavjam z jelo voklom opisovanjanju junij
vseh lepoce ročica, vedče in pevca Vječne,
mislim na ujetorje mojih in hincum oroboc
in nepristojne, ne pravde, vod stranski nepris
stani besni borbi, gubljene proti silni in tem
ki nročna, nesadnja stroj in izdelajstre.

Kje bi bil umikler oder, kib' možalo jo biti
vso to išino, nositi vsa Lopesa? Zdajno
primočno bojic je trajenih in vendar
poti misticic učinkovitosti Kameni Le, surro-
ja vsejne Crne grode, zeleni pravci in reči
njene naravnih predelekostih, sestanjosti in
čudotvornosti. Kar ujim je vsekin tistega
čustva vitezja v kolicu, ki mu je poognal
preko perge, in več ne more narediti.

Поздрав Отона Жупанчича поводом 100-годишњице „Горског вијенца“

Отон Жупанчич био је врло плодан преводилац Шекспира, Стендала, Балзака, Голсвортја, Дикенса, Ростала и других књижевника, а упоредо с преводилачким радом биљежио је ситне доживљаје и фина животна запажања, („Мед о стринцизами“).

Судбоносни ток догађаја, када су наши народи водили борбу за слободу и социјалну правду, дао је Жупанчичу подстицаја да се поново врати пјесничком стварању. Он је са елементарном снагом излио у стихове узврели гњев против окупатора, тугу за жртвама борбе и отпора, ојаћеност због патњи народа. Те пјесме, допуњене с неколико ранијих, објавио је 1945. године у збирци „Зимзелен под снијегом“. И послије завршетка рата, све до смрти (11. јуна 1949) присутан је својим пјесмама у актуелним догађајима („Веш, поет, свој долг“). Као истакнути дјечји пјесник Жупанчич је објавио низ збирки, међу којима „Писанице“, „Палчики Пољанци“, „Цицибан ин ше кај“ и „Сто угланк“ које се одликују изванредним смислом за психологију дјетета, финесама диксије и метафора.

Маршалу Титу

Из ничег је створио војску и прожео духом је
новим,
ко мунја у руци му бије, што блесне, удари, мине,
присутна свуда ко зрак и невидљива као вјетар.
Све људске снове протка јахач на бијелом коњу,
пред којим се недалеко душманске размичу чете.

У миру гледамо сада његов јуначки лик.
Он непрестано снује, и када једноставном
ријечи
разјасни положај наш, садашњост будућношћу
створи.
Око њега, као на зов, радни се окупља народ,
и чврсте се врста бригаде пламене младости рој.

„Казуј, и чекић ће наш да преузме сваку ти
ријеч, јекнут ће земљом свом, на исток је носит и запад,
буђећ посвуда вјеру у бољи живот и свијет!“

Отоц Жупанчић

Пред спомеником палом борцу

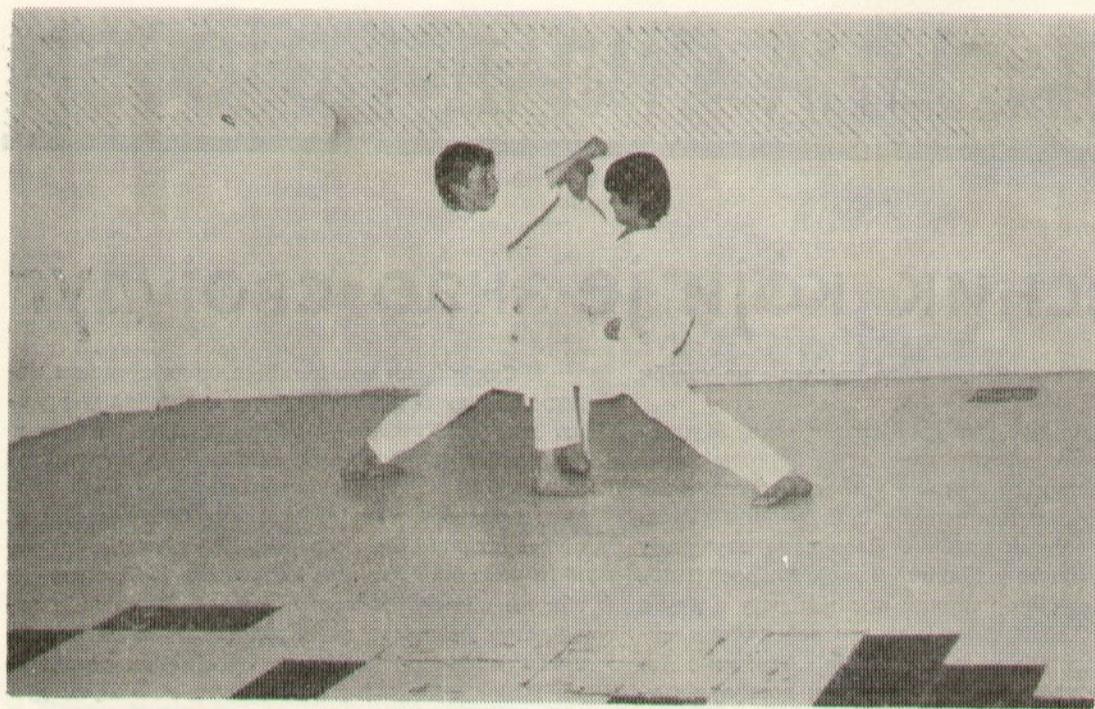
СТОЈИМ НА БРЕЖУЉКУ поред споменика
Бошку Бухи. Вјетар тихо пјева своју пјесму и по-
грава се око споменика, милујући бронзано тијело
малог хероја. Стajaћe он ту вјечно са слеђеним сми-
јешком на уснама. Уздизаћe сe у раскошној лепоти
природе која гa чуva од злих погледa.

Бошко Буха за мене није мртвак. Његов лик лебди ми пред очима, тако јасан. Видим га са крпењачом или како, весео, скакуће око мајчиног скута. Лице му је озарено, а црне очи сијају од среће. Радознао, мота се око ногу поносног бијелца, а мајка га одвлачи, па је приморан да из даљине посматра свог љубимца.

Одједном, та се слика губи, а замјењује је страшна слика рата. Сада гледам Бошку Буху без смијешка на лицу, с пушком и бомбама, у окришају. Бомбе су његово најубојитије оружје — оне ће га прославити и учинити бесмртним. Замишљам га ка-ко, нерустрашив, јури напријед, пробија се кроз жице и, изгребан али задовољан, убацује бомбу у бункер. Понесен жаром срца, не мисли на страх. Кад неко брани домовину, он не мисли на ране, не зна за страх.

Поново се враћам у стварност. Гледам малог хероја који је погинуо стремећи напријед. Причињава ми се као да чујем неки шапат о слободи. Схватају да је машта донијела те звуке и дочарала лик хероја, и тужна, одлазим са тог мјеста.

Весна БОРТОА VII/3

ИСТИЧЕМО

Плодан рад карате клуба „Петровац“

У недјељу, деветнаестог фебруара, у Петровцу су одржани „испiti“ у истоименом Карате клубу. Комисију су чинили Слободан Бољевић, носилац мајсторског појаса „Првог дана“ и секретар Карате савеза Црне Горе, Велибор Димитријевић, носилац мајсторског појаса „Другог дана“ и државни репрезентативац и Симо Арменко, тренер Карате клуба „Петровац“ и носилац „Браон појаса“.

За жуте појасеве полагало је испит деветнаест такмичара који су, од првог до посљедњег, показали задовољавајући успех. Похваљен је Стево Грегорић, један од најмлађих такмичара, за добро извођење свих елемената и савлађивање технике овог борилачког спорта. Од деветнаест пријављених „испит“ за Оранж појасеве положило је њих четрнаест, двојица условно док тројица нису положили испите. У овој категорији похваљен је од стране Комисије Војислав Медин који је највише напредовао у каратеу.

Пошто су испити завршени све учеснике поздравио је Вељко Медин, предсјед-

ник Клуба, и честитао им на постигнутим резултатима, пожеливши им још више успеха у даљем раду.

Поменимо на крају да је полагање испита одржано у сали хотела „Олива“ у присуству многих грађана, у првом реду родитеља чланова Клуба.

У оквиру Клуба почетком фебруара формиран је актива Савеза социјалистичке омладине, који тренутно броји 25 чланова (за предсједника је изабран Синиша Милутиновић), па у наредном периоду треба очекивати још боље резултате у свим активностима овог борилачког спорта.

Објављујући ову кратку информацију о раду Карате клуба „Петровац“, жељели smo да на том примеру подстакнемо и остале организације Савеза социјалистичке омладине на подручју наше општине да усмјереје рад у правцу његовања и развијања овог спорта који више него било који други, има значаја припремање младих за општенародну одбрану и друштвену самозаштиту.

ЗАНИМЉИВОСТ

Кун-фу је древна кинеска вјештине слична karateu. Међутим, све који би желели да је науче, морају да разочарамо: пошто овај спорт спада у исключиво професионалне, код нас нема клубова у којима се он може тренирати. За сада не постоји ни књига о кунг-фу вјештини.

НЕПОЗНАТИ СПОРТОВИ

Индијка

Индијка је стара игра лоптом јужноамеричких Индијанаца, коју су прихватили многи народи и као разновидност и као спортску игру. Индијаку играју појединачно и састави од два до шест играча са сваке стране мреже. Игра је врло слична одбојци, само што се почетни ударац мора извести одоздо испод висине појаса. Лопта се удара отворњем дланом и пребације преко мреже. Код тога не смје да дотакне тло. Појединачни удараји лопту само једном прије него што је пребаче у поље противника а екипа може да лопту удари највише три пута прије него што је пребаци преко мреже у супротно поље.

Лопта којом се игра ова игра има крушкови облик. Састоји се од гуменог језгра пресушеног кожом и три пера која су ућенута у лопту и служе за њено усмjeravanje. Величина, пак самог игралишта зависи од броја играча. Димензије се крећу отприлике 13 са 5 метара ако се игра са два до четири играча. По средини дуже стране су ступови високи скоро 2,5 метара на којима је разапета мрежа висока 50 цм.

Ова игра је жива, узбудљива и веома забавна...

ОБАВЈЕШТЕЊЕ ПРЕТИПЛАТНИЦИМА

Обавјештавамо претплатнике „Приморских новина“ да ће цијена листа за 1978. годину остати непромијењена. Молимо да претплату на лист достављате на Жиро-рачун број 20710-678-287 — код СДК Будва.

Редакција

УМЈЕСТО ПОМЕНА

Умјесто помена свом стрицу Шпиру Рајковићу породица прилаже Школском центру у Будви 2000 динара.

Самоуправна интересна заједница за основно образовање и васпитање срдечно се захваљује на прилогу.

СВИЈЕТЛИМ СТАЗАМА СПОРТА

Спортиста и омладинац за узор

УСПЛЕСИМА МЛАДЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ „МОГРНОВИХ“ КОШАРКАША, У МНОГОМЕ ЈЕ ДОПРИНО МЛАДИ И ВИСОКИ ЦЕНТАР РАШКО РАДУЛОВИЋ

Кошаркашки клуб „Могрен“ постоји тек три године, а већ је изашао из анонимности, афирмисао се својим резултатима и стасао у равноправног ривала на многим кошаркашким борилиштима.

У предању пред нову такмичарску сезону, у другим зимским данима, док кошеви и лопте мирују, било је изванредно пријатно и изузетно занимљиво, срећи се и разговарати са Рашком Радуловићем, једном од Могренових „ведета“, миљеником спорте Будве, кошаркашким романтичарем за чије су име везани готово сви успјеси овог скромног и вриједног спортског колективи.

Добро су га упознали љубитељи игре међу кошевима широм Црне Горе, а и ван ње. Складност и љепота његових покрета, упорност и спортски морал, грациозни скокови и кошеви „без коске“ неодолјиво узбуђују гледалиште и мame аплаузе.

Али, не само по томе, већ, можда још и више, по изузетној спортској корекности, по несвакидашњем фер плеју и префињеном, племенитом односу према својим и противничким играчима и према другим актерима спортске борбе.

Он је заиста, без претеривања, изузетно даровита спортска фигура, добар ученик, изванредан омладинац, друг и човјек за узор.

Своје романтично и нераскидиво друговање са кошевима, почeo је недавно, када се послиje великих међународних успјеха наше репрезентације, кошаркашка еуфорија нездаржivo ширила, и када су одушевљени дјечаци постављали импровизоване кошеве по улицама, трговима, двориштима, свуда.

Данас је већ комплетан играч и „звијезда“, која уз мало више рада и одрицања, може засјати и на прволигашком небу. Зато, није ни мало чудно што се нашао у жижи интересовања ОКК „Беко“, КК „Босна“, и других кошаркашких великана, који су већ бацили своје примамљиве „удице“.

„Кошарка ме је рано привукла и освојила својом изузетном динамиком и раскошним могућностима витешког спортског надметања. Она је дио мог детињства и моје садашњости, па је заиста волим свим срцем, цијелим својим бићем, а можда највише захваљујући мом клубу, где сам поникао и у којем се ентузијазам, другарство, брига о човјеку и други незамјењиви атрибути и друштвене вредности аматерског спорта, срећно прожимају, допуњују и преплићу. То је заиста изванредна спортска породица, која упорно корача свијетлим стазама спорта, и којој су потпуно стране било какве деформације, афере, потреси и пропусти.“

„Најесмо респектовали фаворите, побјеђивали смо и најжешће противнике, привукли публику, изборили место „под сунцем“ и постигли заиста завидан успјех у републичкој лиги, па ме тим више боли што неки деструктивно настројени спортски кругови покушавају да администрativним мјерама, за зеленим столом, стопирају наш евидентан успјен“ — каже нам тихо, скромно и ненаметљиво, додајући:

„Настављамо да радимо и да се доказујемо итром и резултатима, па ма где се такмичили. Исправно и добро организован стручноваспитни рад и несебично залагање управе и играча су једини прави путеви друштвене и спортске афирмације нашег клуба!“

Радуловић је без сумње срећан слој несвакидашњег спортског талента и најдивнијих људских особина. Воли игру, машта и ужива у њој. У најдраматичнијим и најодлучнијим тренуцима игре, када попусте нерви и захватаји паника, он не губи главу, већ загрљајима и топлим ријечима храбри другове, враћа морал, улива нову снагу, и настаља да игра витешки, да добија или да губи, свједно, Са максималном озбиљношћу и пожртвовањем приступа игри, дјелујући личним примјером због чега је веома омиљен међу својим друговима каже нам Вања Кузњецов, један од најзаслужнијих и најагилнијих посленика будванске кошарке.

Надајмо се да ће млади кошаркаш наставити успјешно започету каријеру и да ће и даље постиći своје спортске и животне успјехе.

Пожелимо му да заиста оствари своје реалне снове и да достојно и часно репрезентује свој град и његове светле спортске боје.

Бране КРГОВИЋ